

H O O F D E N & Z I N N E N

Voorbeeld Duitsland?

De nieuwe Duitse coalitie van SPD en Bündnis 90/Die Grünen wordt door progressief Nederland met enthousiasme begroet. Na 16 jaar Kohl is er dan eindelijk een progressieve meerderheid die ook nog eens in luttele weken tot een regeerakkoord komt. De Duitse overwinning bezegelt, samen met de nieuwe regering van D'Alema in Italië, de sociaal-democratische dominantie in Europa, nu in dertien landen sociaal-democraten in de regering zitten. De sociaal-democratie staat weer op de kaart van Europa. De Duitse coalitie biedt zonder meer nieuwe kansen voor de Europese verhoudingen. Na Jospin heeft nu ook Schröder gewezen op het belang van Europees werkgelegenheidsbeleid. De afspraken die in november 1997 op de top in Luxemburg zijn gemaakt over Europese coördinatie van nationale werkgelegenheidsplannen krijgen daarmee een volgende impuls. De afspraken in Luxemburg betroffen niet meer dan evaluatie van nationaal beleid aan de hand van verschillende richtsnoeren, onder andere ten aanzien van inzetbaarheid en gelijke kansen. Dat is al een hele stap vooruit vergeleken met daarvoor, toen van Europese coördinatie niet of nauwelijks sprake was. Maar wellicht is meer nodig. Bijvoorbeeld afspraken over minimumnormen ten aanzien van sociale zekerheid waaraan landen moeten voldoen. Bevorderen van het gelijke kansen beleid in Europa. En een versterking van de sociale dialoog, alsmede van de positie van de Sociale Raad ten opzichte van de Ecofin Raad. Hoe

dan ook, de linkse Duitse coalitie vergroot de kansen dat Europa een sociaal gezicht krijgt.

Maar hoe moeten we de afspraken over de binnenlandse politiek van de nieuwe coalitie beoordelen? Moeten we jaloers zijn op deze rood/groene coalitie bij onze oosterburen? Moeten we constateren dat terwijl wij verder gaan op de weg van Paars er in Duitsland een echte kans ligt op het voeren van werkelijk progressieve politiek?

In Duitsland blijft veel bij het oude Ik ben daar niet zo zeker van. Toegegeven, de nieuwe Duitse coalitie heeft grootse plannen voor het verbeteren van de werkgelegenheid. Ze wil, deels naar Nederlands model, via een overlegstructuur een alliantie voor arbeid opzetten, en neemt een aantal maatregelen op het terrein van milieu, zoals een kleine verhoging van de benzine-prijs en de afspraak dat kerncentrales worden stilgelegd. Maar voor het overige blijft veel ongewijzigd. Op het terrein van asielbeleid zal Duitsland haar politiek niet veranderen. Ten aanzien van sociale zekerheid richt de aandacht zich met name op het beschermen van inkomens. Daarmee houdt de nieuwe Duitse coalitie vast aan de klassieke passieve inkomenspolitiek die ook Nederland tot ver in de jaren tachtig heeft gekenmerkt. Waar Schröder open staat voor nieuwe arbeidsmarktpatronen, zoals een combinatie van flexibiliteit én zekerheid, wordt hij onmiddellijk gecorrigeerd door Lafontaine, een ouderwetse sociaal-democraat. Er staan ook mooie zinnen in het Duitse regeerakkoord over de ge-

lijke berechting van vrouwen en mannen, maar weinig concrete initiatieven om arbeid en zorg beter met elkaar te kunnen combineren. Het Duitse beleid liep, afgezien van een lang verlof voor moeders – erfenis van klassieke kostwinnersafspraken – toch al niet voorop in Europa en de vraag is of de nieuwe coalitie daarin veel verandering zal brengen. Er is weinig zicht op creatief omgaan met de zich snel ontwikkelende diensteneconomie, die – kansen biedt om dienstverlening te vergroten en werklozen en herintreders aan een baan te helpen, maar daarentegen is er wel sprake van bescherming van de klassieke industriële economie.

Daarmee komen de beperkingen van de Duitse coalitie in zicht. Op binnenlands sociaal terrein zal waarschijnlijk een behoudend progressieve koers gevoerd worden. Progressief beleid staat vandaag de dag niet meer vanzelfsprekend voor nieuw beleid, maar kan ook behoudend of zelfs conservatief zijn. Dat hoeft niet altijd slecht te zijn, maar in een wereld waarin de internationale economie steeds bepalender wordt en de levensloop van mensen grondig is gewijzigd, werkt een klassieke inkomenspolitiek niet meer. En daarin voldoet evenmin een Neo-Keynesiaans beleid om de vraag te vergroten, zoals door Lafontaine al bij herhaling is voorgesteld.

Dat roept de vraag op in hoeverre de Duitse coalitie een voorbeeld voor Nederland is. Enerzijds is de PvdA – gelukkig – de traditionele passieve inkomenspolitiek voorbij. Paars heeft de Nederlandse politiek opengemaakt en aanzetten gegeven voor nieuw be-

H O O F D E N & Z I N N E N

leid, bijvoorbeeld door marktwerking te gebruiken als breekijzer om ongewenste monopolies open te breken, door flexibilisering op de arbeidsmarkt te bevorderen en tegelijkertijd de positie van flexwerkers te beschermen, door de deelname van 'outsiders' op de arbeidsmarkt te stimuleren en die van 'insiders' tot op zekere hoogte in te perken, door voorwaarden te scheppen voor nieuwe combinaties van arbeid en zorg, bijvoorbeeld via deeltijdarbeid, zonder deze arbeid als tweederangs te beschouwen. Als het goed is zet Paars II die ontwikkeling voort. Anderzijds moet – eerlijk is eerlijk – erkend worden dat het beleid lang niet op alle punten zo progressief is als menigeneen zou willen. Ook in Nederland is nog steeds sprake van armoede, uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking zijn per saldo verlaagd, de relatie tussen milieu-

bescherming en economische groei is nogal eens onevenwichtig en investeringen in onderwijs en gezondheidszorg zouden – ondanks de winst die de PvdA hier geboekt heeft in de onderhandelingen over het regeerakkoord – in Nederland hoger mogen zijn. Maar dat neemt niet weg dat Paars een belangrijke bijdrage heeft geleverd en zal leveren aan een noodzakelijke ommezwaai in de politiek.

Een eventuele toekomstige coalitie van PvdA en GroenLinks (al dan niet samen met D66 of eventueel CDA) zal niet ontkomen aan de erfenis van Paars. Gelukkig maar. Dat zou zowel de linker-vleugel in de PvdA als GroenLinks niet alleen dwingen tot een realistische, maar vooral ook tot vernieuwende progressieve politiek. Tot een creatief beleid waarin bijvoorbeeld maatschappelijk ondernemerschap tot kernpunt van

beleid wordt gemaakt, waarin de diensteneconomie wordt ingezet om mensen te betrekken bij de arbeidsmarkt en die tegelijkertijd tegemoet komt aan de grote vraag naar persoonlijke diensten (varierend van schoonmaken, klussen en administratie bijhouden), waarin de combinatie van arbeid en andere verantwoordelijkheden als zorg vorm krijgt voor brede groepen van de bevolking en waarin gezocht wordt naar nieuwe vormen van sociale en politieke participatie. Wellicht is Paars de beste wegbereider voor een vernieuwende, eigentijds vorm van progressieve politiek.

JET BUSSEMAKER

is Tweede Kamerlid voor de Partij van de Arbeid. Zij is daarnaast verbonden aan de vakgroep Politicologie en Bestuurskunde van de Vrije Universiteit Amsterdam.

